

Master i specialpædagogik
Modul 1:
Specialpædagogikkens samfundsmæssige og videnskabsteore-
tiske perspektiver

**Det sprogligt aldersvarende 3-årige barn
en diskursanalyse af udvalgte ministerielle tekster**

Ida Marie Holm

Studienummer 19753173

Vejleders/eksaminator: Janne Hedegaard Hansen
Vinter 2010

Skriftlig opgave

Antal anslag: 36442

(inklusive mellemrum, noter og litteraturliste)

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
1.2. Undren:	3
2. Problemformulering	3
3. Afgrænsning	3
3.2. Position	3
3.3. Erkendelsesudgangspunkt (perspektiv)	4
3.4. Videnskonstruktionsprocessen	4
4. Analysen	5
4.2. § 11 i Dagtilbudsloven	5
4.2.1 Sprogvurderingen af 3-årige	5
4.2.1.2 Formål:	5
4.2.1.3. Vurderingsmaterialets indhold og scoring	6
4.3. Diskursanalysen	7
4.3.2. Nodalpunkt	7
4.3.3. Momenter	7
4.4. Analyse af momenter og fremkomst af ækvivalenskæde	7
4.4.1. <i>Vejledning til Dagtilbudsloven</i>	7
4.4.1.1. <i>Sprogudvikling</i>	7
4.4.1.2. <i>Støtte</i>	8
4.4.1.3. <i>Stimulering</i>	9
4.4.1.4. <i>Indsats</i>	9
4.4.2. <i>Hvad siger dit barn? Et tilbud om sprogvurdering af dit 3-årige barn (forældrejecen)</i>	9
4.4.2.1. <i>Sprogudvikling</i>	9
4.4.2.2. <i>Støtte</i>	10
4.4.2.3. <i>Stimulering</i>	10
4.4.2.4. <i>Indsats</i>	11
4.4.3. <i>Ækvivalenskæder</i>	11
5. Diskursen i feltet omkring det sprogligt alderssvarende barn	11
6. Dekonstruktion af diskursen omkring det sprogligt alderssvarende barn	12
6.1. Sprogudvikling	12
6.2. Støtte	13
6.3. Stimulering	13
7. Pædagogiske, samfundsmæssige og politiske perspektiver	13
7.1. Positioner og relationer	14
7.2. Individualisering	14
7.3. Kontrol	14
7.4. Sprogvurderingen vidensgrundlag,	15
8. Sammenfatning/perspektivering /nye spørgsmål	15
Litteraturliste (refereret litteratur)	17

1. Indledning

Jeg er ansat som tale-hørekonsulent og teamleder for tale-hørelærerne i en kommunal Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR). I august 2007 blev det med Dagtilbudslovens § 11¹ lovpligtigt at tilbyde alle 3-årige børn en sprogvurdering (se bilag 1). Kommunalt har man hos os valgt at lade mig stå for udviklingen af vores kommunes udformning af tilbuddet. Jeg har således en central placering i forhold til tænkningen og udformningen af sprogvurderingen og kravet om sprogstimulering til de børn, der vurderes af have behov, de børn, der ikke er sprogligt alderssvarende. Det er centralt for mig at arbejde med begrebet, da det ikke-*sprogligt alderssvarende barn* er et væsentligt genstandsfelt i mit specialpædagogiske arbejde. Desuden har jeg en stor nysgerrighed over for systemteori og socialkonstruktivisme / konstruktionisme². I vores organisation er et afsæt i en systemteoretisk forståelse central og det konsultative møde har en meget væsentlig plads. Med denne opgave har jeg et håb om at være mere afklaret i forhold til diskursen *det sprogligt alderssvarende barn* i sprogvurderingen, og ud fra denne afklaring at kunne skabe bund for kvalificering af min undervisning af pædagoger i sprogvurderingen, vejledning af personale i forhold til arbejde med børn, der ikke er sprogligt alderssvarende.

1.2. Undren:

Et godt udgangspunkt for en analyse er en undren. I arbejdet undrer jeg mig over, den måde hvorpå *det sprogligt alderssvarende barn* er italesat i materialet fra ministeriet. Eller rettere en undren over, at det ikke umiddelbart fremstår eksplicit, hvad der forstås ved et *sprogligt alderssvarende barn*, da det er det begreb, der adskiller det barn, der har et indsatsbehov fra det barn, der ikke har.

Dette bringer mig frem til følgende problemformulering:

2. Problemformulering

Gennem diskursanalyse af udvalgte tekster om Dagtilbudslovens krav om sprogvurdering af 3-årige at identificere herskende diskurser i feltet om det sprogligt alderssvarende barn.

3. Afgrænsning

3.2. Position

”Socialkonstruktivismens pointe om, at et erkendelsesudgangspunkt altid vil være konstrueret og perspektivafhængigt, gør synliggørelsen af denne afhængighed vigtig”³.

Min analyse bliver afgrænset ved, at jeg bruger 2 ministerielle dokumenter.

- Indenrigs- og socialministeriet: Vejledning om dagtilbud, fritidshjem og klubtilbud
- Ministeriet for familie- og forbrugsanliggender: ”Hvad siger dit barn? Et tilbud om sprogvurdering af dit 3-årige barn. Familiestyrelsen, 2007.

Valget af analysemateriale skyldes min interesse for, hvad man lovgivningsmæssigt har villet opnå med den sproglige vurdering og heri konstruktionen *det sprogligt alderssvarende barn*. Teksterne har forskellig karakter og modtager, men har fælles afsender, som er ansvarlig for

¹ Dagtilbudsloven kaldenavn for *Lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge, 2007*

² De 2 begreber er ikke det samme, men jeg vurderer, at det er uden for denne opgavens ramme at komme ind på det. Jeg vælger her at bruge begrebet socialkonstruktivisme

³ Reff og Sehested, s.164

indholdet. Fordringen i loven har således betydning for mine handlemuligheder i mit arbejdsfelt, så analysens mål har fokus i de handlemuligheder denne lovgivning skaber/begrænser. Da jeg gerne vil analysere begrebet *det sprogligt aldersvarende barn*, som det er formuleret i ministerielle tekster og gerne vil bruge opgaveskrivningen til at sætte mig ind i det videnskabssteoretiske grundlag for konstruktivistisk samfunds- og videnskabsteori, har jeg valgt i disse studier at have fokus på diskursanalysen.

Mit fokusvalg i opgaven er et resultat af min undren, min faglige interesse og en konkret arbejdsopgave. Jeg er således i den position, at jeg står midt i problematikken. Det er derfor også en opgave for mig at kunne lave distance og forholde mig til min forholden både på et teoretisk plan og i det levede liv. ”Valg af perspektiv konstruerer både iagttageren og det iagttagede”⁴.

3.3. Erkendelsesudgangspunkt (perspektiv)

Det er væsentligt at fremhæve 3 socialkonstruktivistisk grundantagelser:

1. at *de udtryk og former, vi benytter for at forstå verden og os selv, er sociale kunstprodukter skabt gennem historisk og kulturelt lokaliserede udvekslinger mennesker imellem*⁵.
2. Viden er socialt og historisk konstitueret⁶
3. Sproget er en handling, der skaber mening mellem mennesker og er dermed konstituerende for virkeligheden.⁷

Jeg er vidende om, at jeg i det perspektiv jeg har valgt, kunne have valgt andre perspektiver og facetter at sætte i fokus, som jeg hermed har fravalgt. Perspektivet konstruerer teksterne igennem min artikulation af bestemte begreber i teksterne, hvorved jeg forstørrelser disse og lader andre i baggrunden.

3.4. Videnskonstruktionsprocessen

Min litteratursøgning har ført mig til at fokusere på Laclau og Mouffes diskursteori. Ingen konstruktivistiske teorier angiver en analysestrategi – heller ikke denne⁸, så analytikeren må konstruere.

I Laclau og Mouffes diskursteori har diskursanalysen og dekonstruktionen en central plads. *En diskurs består af differentielle betydningselementer, der kun får identitet gennem deres indbyrdes forskellighed i diskursen*⁹.

Diskursanalysen består i at identificere diskursen, der refererer til en historisk specifik betydningsramme.¹⁰ Det gør jeg ved at uddrage de centrale begreber og identificere den sammenhæng de er sat i og derigennem givet mening. Dernæst laver jeg en dekonstruktion af diskursen, fordi betydningen ligger ikke kun i det, der kommer til udtryk i udsagnet, men også i det, der ikke udtrykkes¹¹ - det implicite, men udeladte eller fraværende. Det fraværende lader jeg komme frem ved at analysere forskelle. Dekonstruktionen vurderer jeg som oplagt i forhold

⁴ Ref., Sehested, s. 165

⁵ Ref., Sehested, s. 185

⁶ Wenneberg, S.B.

⁷ Ref., Sehested, s. 187

⁸ Andersen, s.88

⁹ Andeersen, s.95

¹⁰ Howarth, s.21

¹¹ Ref., Sehested s.190

til min undren (se.1.2), fordi den kan åbne op for andre mulige artikuleringer om det *sprogligt aldersvarende barn*. I denne sammenhæng begrænser de mulige åbninger sig til en kort beskrivelse af nogle mulige konsekvenser, som kunne føre til en anden artikulering og diskurs. Allan Dreyer Hansen anfører, at strategi er forfølgelse af visse målsætninger og han forsøger sig med et reartikuleret metodebegreb, *der kunne være en reflektiv indskrænkning af uafgørbarhed*¹². Dette angiver, at der i en konstruktivistisk forståelse i processen altid vil være tale om artikuleringer i et felt, der aldrig afsluttes. Man opnår ikke entydige logiske slutninger mellem de enkelte skridt med én sandhed som følge. Derimod kan en reflektiv analyse skabe forståelsesmuligheder for socialt frembragte betydninger¹³ og åbne for handlemuligheder. Således ser jeg den systematiske gennemgang af teksterne og en stadig refleksion, som kernen i min opgave. De fremkomne overvejelser vil blive sat i et videnskabsteoretisk og samfundsmæssigt perspektiv. Mulige specialpædagogiske aspekter vil i denne sammenhæng kun blive antydnet.

4. Analysen

Først præsenteres Dagtilbudsloven generelt og siden specielt sprogvurderingen. Jeg fokuserer på formål og indhold. Herudfra bevæger jeg mig ind i diskursanalysen

4.2. § 11 i Dagtilbudsloven.

Lovens formål er *at sikre trygge og lærerige rammer, for alle børn og unge*. Det er et grundlæggende princip, at alle skal tilbydes trivsel, udvikling og læring med udgangspunkt i det enkelte barns kompetencer. Desuden er det i denne sammenhæng vigtigt, at det er et mål at bryde den sociale arv og skabe et godt grundlag for skolegangen og sammenhæng i tilbuddene til de 0-18-årige¹⁴.

Velfærdsministeriet har lavet et vurderingsmateriale, som ligger nu på indenrigs- og socialministeriets hjemmeside.

4.2.1 Sprogvurderingen af 3-årige

4.2.1.2 Formål:

Formålet med sprogvurderingen er *at sikre, at børn får den nødvendige støtte i deres sproglige udvikling*¹⁵ med hensyn til deres forudsætninger og behov. Sprogvurderingen forstås som et redskab, der giver viden om det enkelte barns udvikling. Der er i vejledningen en fordring om forældreinddragelse i vurderingen og i arbejdet med sprogstimulering. Fordringen om opfølgende pædagogisk indsats i forhold til de børn, der har behov, er markant.

Ifølge vejledningen¹⁶ skal sprogvurderingen munde ud i en angivelse af, om barnet har behov for

¹² Hansen, A.D., s. 55

¹³ Howarth, D: s.183

¹⁴ Familiestyrelsens beretning om dagtilbud, Familiestyrelsen

¹⁵ Vejledning om Dagtilbud,..., (2009), s. 221

¹⁶ Vejledning om dagtilbud, s. 228

- generel indsats, d.v.s. inden for de rammer som de pædagogiske lærerplaner angiver. Barnet vurderes til at have et alderssvarende sprog
- en fokuseret indsats, hvor børn i en periode har brug for *aktiviteter, der tilgodeser deres sproglige evner* og dermed opnår et alderssvarende sprog
- en særlig indsats, som er en indsats specielt tilrettelagt for barnet f.eks. af en talepædagog.

Vurderingsmaterialet er i sin scoring tilrettelagt således, at man forventer, at

- 85% af børnene vil få anbefalet en generel indsats
- 5-15% en fokuseret
- 5% en særlig

4.2.1.3. Vurderingsmaterialets indhold og scoring

Ministeriets vurderingsmateriale er udarbejdet på grundlag af forskning af børnesprog v.h.a. forældreundersøgelse¹⁷. Herudfra er scoringen udviklet og igen afprøvet¹⁸.

Materialet består af 2 dele. En del som forældre udfylder og en del, som pædagogiske uddannede personale udfylder på grundlag af nogle aktiviteter med det enkelte barn.

Alle registreringer gøres op i en score og indsættes i en norm bestående af 3 kategorier, som relaterer til generel, fokuseret eller særlig indsats. Registreringen er desuden scoret i sin helhed og placerer barnet i en af de 3 kategorier.

Del 1: Forældredelen består af

- Et skema med 100 ord. I dette skema skal forældrene afkrydse, hvor mange af disse ord deres barn siger.
- Registrering ud fra iagttagelser af barnets brug af endelser og sætningsopbygning

Del 2: Pædagogdelen. Disse registreringer berører på aktiviteter en pædagog gør sammen med barnet

- Udtale: Det registreres hvilke af 8 ord barnet kan eftersige med korrekt initial lyd
- Lydskelnen: Barnet udpeger ud fra foreviste billeder minimale par
- Hukommelse: Barnet gentager sætninger med 1-4 ord
- Sprogforståelse: barnet skal
 - a. finde 8 ting, som ligger foran det, ud fra tingenes betegnelse, som det hører fra pædagogen
 - b. udpege 8 genstande på billeder ud fra genstandenes betegnelse, som det hører fra pædagogen
 - c. barnet skal udføre 12 handlinger med tingene, som pædagoger angiver
 - d. barnet skal udpege betegnelser for 6 adjektiver
- Kommunikationsstrategier: pædagogen registrerer kommunikationsstrategier i 8 angivne forhold omkring initiativ, respons, turskift, fokus på emne, reaktion på andres initiativ, behovsopfyldelse.

Det er ikke begrundet, hvorfor netop disse områder er udvalgt.

Desuden er der 5 spørgsmål, som ikke indgår i scoringen.

¹⁷ Bleses, Dorthe e.al.(2006) Sprogscreening af 3-årige børn, tale-høre-nyt, nr.4 (2007)

¹⁸ Do, Tale-høre-nyt (2006)

4.3. Diskursanalysen:

Jeg har gennemlæst teksterne og lavet en talmæssig registrering af centrale begreber. Som udgangspunkt har jeg registreret hvilke begreber, der optræder mange gange i de 2 tekster.

De mest talstærke er::

	Vejledningen i Dagtilbudsloven		Hvad siger dit barn? Et tilbud om sprogvurdering af dit 3-årige barn	
Det sprogligt alderssvarende barn	3	5 %	3	8 %
Udvikling	14	23 %	16	42 %
Støtte	25	42 %	8	21 %
Stimulering	6	10 %	0	0 %
Indsats	12	20 %	11	29 %
I alt	60	100 %	38	100 %

4.3.2. Nodalpunkt

Det sprogligt alderssvarende barn / alderssvarende sprog træder frem på et forståelsesmæssigt helt centralt sted, idet begrebsindholdet er afgørende for hele iværksættelsen af sprogvurderingen, hvis formål det er at finde de børn, der ikke har et *alderssvarende sprog*. Begrebsforskellen *det sprogligt alderssvarende barn* > < *det ikke-sprogligt alderssvarende barn* er således min ledeforskel og nodalpunkt i teksterne. Ved nodalpunkt forstår Laclau og Mouffe et *privilegeret tegn, som de andre tegn ordnes omkring og får deres betydning i forhold til*.

4.3.3. Momenter

De udvalgte begreber er: *udvikling, støtte, stimulering og indsats*, hvoraf især støtte er hyppigt forekommende. Disse ord kan bestemmes som momenter. Momenter er tegn i en diskurs og momenternes betydning er bestemt af deres relation til hinanden.¹⁹

4.4. Analyse af momenter og fremkomst af ækvivalenskæde

De 2 teksters udvalgte momenter vil blive analyseret begyndende med *Vejledningen i Dagtilbudsloven* (afsnit 4.4.1.1-4) og derefter forældre pjecen *Hvad siger dit barn?* (afsnit 4.4.2.1.-4). Til sidst vil jeg lave en dekonstruktion af nodalpunktet *det sprogligt alderssvarende barn*.

4.4.1. Vejledning til Dagtilbudsloven

4.4.1.1. Sprogudvikling

Ordet *udvikling* optræder i 12 af de 14 gange sammen med *sproglig*. I tekstens rum ses udvikling således som sproglig *udvikling*.

Sprogudvikling er sat i sammenhæng med noget

- man arbejder med
- man støtter / understøtter
- man har eller skal have viden om
- man kan have en forståelse af

¹⁹ Jørgensen et al (1999) s. 36

- man kan give vejledning i og oplysning om
- der er sidestillet med trivsel og interesser
- der foregår i forskelligt tempo afhængigt af køn
- forældre skal inddrages i
- børn kan have evner indenfor
- kan have forudsætning for

Sprogudvikling synes at blive præsenteret som et begreb, der repræsenterer en forandring. Denne forandring fremstår som en proces, der initieres og vedholdes af andre og som forældrene medinddrages i. Disse andre skal have viden og forståelse for den, og den indgår i en relation mellem mennesker (støtte, vejledning). *Sprogudvikling* er forskellig for det enkelte barn i forhold til processens tempo og forudsætninger. Det præciseres ikke, hvad det er eller i hvilken sammenhæng, det skal forstås, men som en alment kendt begreb. Herved fremstår en vidensforståelse, der angiver, at der findes eviggyldige sandheder. Socialkonstruktivismen antager det epistemologiske standpunkt, at viden er socialt konstrueret²⁰, og at et begreb som *sprogudvikling* bør forklares indholdsmæssigt.

Sprogudvikling fremstår endvidere som et begreb, der kan afgrænses og dermed defineres, da det her indgår i et materiale til vurdering målt i kategorier..

4.4.1.2. Støtte

Ordet *støtte* optræder 25 gange. Det ses i sammensatte ord som

- sprogunderstøttende
 - aktiviteter
 - pædagogisk indsats/arbejde
 - opfølgning
- understøtte
 - sprogudvikling
 - leg
- støtteforanstaltninger

Det står alene som

- støtte
 - til børn
 - som noget man har behov for
 - som kan være særlig
 - som kan være målrettet
 - som noget man tilbyder
 - efter regler i love

Støtte optræder som udtryk for et begreb, der angiver, at nogen gør noget for andre, der har et behov. Det er således relateret til personers aktiviteter. Sådan ser jeg hverdagsforståelsen af *støtte*. Der gives der få eksempler, som henviser til sprogstimulation i form af oplæsning og spil. Denne artikulation indikerer en forståelse af, at *støtte* er aktiviteter, voksne iværksætter over for det enkelte barn med en individorientering (*målrettet, særlig*) og afhjælpning af mangler til følge.

²⁰ Wenneberg,(2002): Socialkonstruktivisme som videnskabsteori, Sisyfoss. 8

4.4.1.3. Stimulering

Ordet *stimulering* optræder 6 gange

Det ses som sammensat ord som sprogstimulering og sprogstimuleringsbehov. Det er noget

- man tilbyder/får/modtager
- nogle har behov for

Ordet stimulering er ikke defineret ud over, at det noget man kan få og man kan have behov for. Her gælder de samme forhold som ved ordet *støtte*.

4.4.1.4. Indsats

Ordet *indsats* optræder 12 gange.

Det optræder kun alene eller som sprogindsats. Det er udtryk for noget, der

- er sprogunderstøttende
- skal være
 - ekstra
 - i sammenhæng og kontinuitet
 - samlet
 - opfølgende
 - efter barnets behov
- kan være
 - generel, fokuseret eller særlig
 - målrettet
- skal undgås, at det overlappes af andre indsats

*Indsats*begrebet bruges her som udtryk for det forhold, der er en konsekvens af sprogvurderingen. Der er i teksten forventninger til kvaliteten af en indsats, der på samme måde som støtte udtrykker individualitet og forventning om, at den sproglige indsats tænkes ind i en sammenhæng (her på kommunalt plan) med øvrige sproglige indsats.

4.4.2. Hvad siger dit barn? Et tilbud om sprogvurdering af dit 3-årige barn (forældrepjecen)

4.4.2.1. Sprogudvikling

Analysen af momenterne i forældrepjecen vælger jeg at se i lyset af det samme arbejde med *Vejledningen til Dagtilbudsloven*. Det er min antagelse, at de to tekster meningsmæssigt er i overensstemmelse med hinanden, så mit arbejde med *forældrepjecen* skal ses som en udvidelse til det tilsvarende arbejde med *Vejledningen*. Understregningerne angiver, at det samme udtryk findes i *Vejledningen*. Jeg har i mit arbejde valgt at sætte uddragene fra de to tekster over for hinanden, da det for mig skabte et overblik. Kunne min læser have glæde af dette overblik, er det vedlagt som bilag 2, men er ikke med, da det ikke har en forståelsesforudsætning.

Sprogudvikling er sat i sammenhæng med noget

- barnet har muligheder for
- der skaber kompetencer hos børn
- man skaber rammer for
- man opdager
- man kan have en forståelse for
- man sikrer
- der er sidestillet med trivsel og interesser.
- man kan øge fokus på
- man registrerer
- man sammenholder med udvikling i øvrigt
- man kan have et billede af
- der kan være forskel på hos børn afhængigt af køn
- der kan være godt

Her i forældrevejledningen tages der 2 gange barnets perspektiv til forskel fra *Vejledningen*, idet det beskrives, hvad barnet har muligheder for, og hvad barnet kan skabe.

Sprogudvikling fremstår som en afgrænset størrelse, der kan registreres, have billeder af, skabes rammer om, kan opdages, sikres og have fokus på. Den kan endvidere sidestilles med andre processer i barnets liv. Endelig kan den vurderes som god.

4.4.2.2. Støtte

Ordet *støtte* optræder 8 gange. Det ses i sammensatte ord som

- sprogunderstøttende
 - aktiviteter
 - opfølgning
- understøtte
 - sprog
- støtteindsats
 - med talepædagog

Støtte står alene som noget man kan

- have behov/brug for
- give/yde
- der kan være tidlig

Der er stor overensstemmelse mellem formuleringerne her og i *Vejledningen*. Her er en formulering om differentiering af støtte som *tidlig*, hvor den i *Vejledningen* kunne være særlig og målrettet.

4.4.2.3. Stimulering

Stimulering optræder ikke.

4.4.2.4. *Indsats*

Ordet *indsats* optræder 11 gange. De 10 gange helt på samme måder som i *Vejledningen*, nemlig sammen med indsatserne: generel, fokuseret og særlig.

Indsats

- derhjemme er uvurderlig

Forældrenes indsats bliver umiddelbart vurderet højt

4.4.3. *Ækvivalenskæder*

Når der i diskursens forskelle skabes ligheder mellem momenter, opstår ækvivalenskæder²¹. Af analysearbejdet kan jeg forstå, at analysens momenter, *støtte, stimulering og indsats* fremstår i en ækvivalenskæde, da det viser sig, at der er skabt ligheder mellem de 3 begreber i diskursen. Jeg vælger dog at fortsætte min analyse af begreberne hver for sig, idet jeg ser en pointe i med hvilken frekvens ordene optræder i teksterne.

5. *Diskursen i feltet omkring det sprogligt alderssvarende barn*

Arbejdet med at identificere diskursen er at arbejde med den meningsramme forholdet er artikulert i²². Analysen har skabt nogle logikker²³, som jeg nu vil sammenstille som diskursen omkring *det sprogligt alderssvarende barn*, som den fremstår i de 2 ministerielle dokumenter.

I forældrepecen og *Vejledningen* står det samme om *sprogligt alderssvarende*, nemlig noget barnet

- kan blive
- kan blive hurtigere med en indsats
- kan vises ved resultatet af sprogvurderingen
- kan opnå med tiden

Det sprogligt alderssvarende barn er et begreb, der dækker over nogle registrerbare sproglige færdigheder, som barnet præsterer ved i et samvær med en professionel voksen inden for afgrænsede sproglige områder. Ud fra en standardisering af 3-åriges præstationer inden for færdighedsområderne, vurderes barnet. Kan barnet de målbare færdigheder, som 85 % af danske 3 årige på et givet tidspunkt (2006), har barnet et *alderssvarende sprog*. Det alderssvarende barn er således defineret ved nogle udvalgte områder. Det er ikke specifikt begrundet, hvorfor netop de områder skulle være kritiske forudsætninger for at være sprogligt alderssvarende.

At være *sprogligt alderssvarende* refererer til en tilstand, som er ønskelig at være i og som barnet kan komme i ved hjælp af indsatser og tid. Hvad tilstanden indebærer fremgår ikke klart. Men at tilstanden er ønskelig forklares i forældrepecen ved at *sproget spiller en stor rolle i den daglige kommunikation*. Læseren skal så selv slutte fra *sprogets rolle* til *sprogligt alderssvarende*.

For udtrykket *sprogligt alderssvarende* gælder det samme som for *sprogudvikling* og momentet *en god sprogudvikling* er gjort ækvivalent med *alderssvarende sprog*. Begrebets indhold

²¹ Thomsen, J.P.F i Andersen, H. et al (2005), s. 193

²² Howarth. S.152

²³ Andersen, s.102

tages for givet og refererer således til en epistemologisk opfattelse af eksistensen af evigtgyldige sandheder.

Det udeladte indhold i *sprogligt aldersvarende* kan være noget, der ikke kan ses ved et resultat, og som ikke lader sig udsætte for indsatser.

6. Dekonstruktion af diskursen omkring det sprogligt alderssvarende barn

Dekonstruktionen består i at finde det udeladte, men implicite. Dekonstruktionen er en operation, der viser, at elementerne kunne være knyttet sammen på en anden måde²⁴, at andre elementer kunne have været udeladt, og at de logikker en tekst fremstiller ikke nødvendigvis repræsenterer sandheden²⁵. For at dekonstruere har jeg valgt at se på forskelle/modsætninger af de logikker teksterne fremstiller, for at finde det udeladte og se hvordan det åbner nye muligheder for handling.

6.1. Sprogudvikling

Sprogudvikling er ikke en tilstand, men en proces, der ikke kommer af sig selv. Den opstår ikke i en lige relation, altså i en ulige, hvor den ene skal bibringe modtageren noget. Den givende i denne relation er i en anden position, idet denne position skal kendetegnes med viden og forståelse. Dette indebærer, at det har modtageren – barnet – ikke og defineres derved som ikke-vidende. Processen, der skal opstå, er forskellig fra barn til barn. Det vil sige individuel. Det er ikke processer, der vil forløbe af sig selv, hvis de ikke bliver forhindret.

Forskellen til sprogudvikling som en afgrænset størrelse er et begreb uden grænser. Mit spørgsmål kan derfor være, om det er rimeligt at se sprogudvikling som et forhold, der lader sig begrænse.

Den afgrænsede størrelse kan omsættes til noget mål- og kontrollerbart, der kan omsættes til billeder, som man kan styre ved at sætte rammer om det, sikrer det og fokusere på det. En sådan størrelse kan kontrolleres.

Muligheden for vurdering af udvikling som god kan gøres til en forskel. Dermed kan den også vurderes som dårlig. Sættes dette sammen med, at sprogudvikling fremstår som noget, der er initieret af barnets voksne, peger det imod, at der kan forekomme voksne, der kan vurderes negativt på deres arbejde/indsats.

Sprogudvikling sidestilles med trivsel og interesser. På side 3 i forældrevejledningen er det fremhævet, at sproget er basis for den læring, barnet oplever nu og i fremtiden. Heri ligger en antydning af, at den sproglige udvikling er overordnet læringen. Sprogudviklingen er således i materialet placeret i en position som sideordnet trivsel og interesser og overordnet læring. Man kunne forestille sig positioner, hvor sproget også var sidestillet læring eller sprogudvikling er læring og omvendt.

²⁴ Phillips, s. 61

²⁵ Andersen, s.100

6.2. Støtte

Forskellen individuel *rettet pædagogik* > < *at skabe sociale rum for læring* fremstår som en forskel. Pædagogisk behøver det ikke være en forskel, da man kan forestille sig det komplementært. *Støtte* kan være iværksat i form af pædagogiske rammer og kvaliteten i voksnes relationer til børn, men i teksterne optræder der ikke udtryk om det pædagogiske rums muligheder for at skabe handling. Udeladelsen udelukker komplementariteten og lader det individuelle tilbage.

Støtte er forbundet med voksnes aktiviteter med børn i modsætning til noget børn selv finder på. Forskellen fra at afhjælpe mangler kunne være, at børn ved egen kraft finder muligheder for nye aktiviteter, der kunne give ny mening og læring. Forskellen *blive støttet* > < *stå selv for at kunne handle* træder frem. Hermed ligger skjult i diskursen et udviklingssyn på barnet som et individ, der kun kan lære sprog, når andre foretager sprogstimulerende handlinger sammen med det. Alternativet kunne være forestillingen om et barn, der lærer sprog, fordi det har brug for det.

Forskellen til den tidlige støtte er en sen støtte. Det kan forstås, at støtte til 3-årige er tidlig i forhold til det, der antages som norm. Da støtte er en konsekvens af sprogvurderingen, må der heri ligge en vurdering af at tidlig støtte er en fordel og kræver vurdering og kontrol. Kontrollen indebærer nogen, der kontrollerer, og nogen, der skal kontrolleres. Hermed fremstår en asymmetrisk relation. Forskellen til kontrol kunne være symmetriske relationer med tillid.

6.3. Stimulering

Fraværet af *stimulering i forældrepejecen* afstedkommer overvejelser om ordets mening. Det kan tænkes, at stimulering er tænkt som et udtryk, der er knyttet til professionelt personale og optræder derfor ikke i en forældrepejecen. Forskellen mellem stimulering og støtte til sproglig udvikling kunne indebære, at der er forskel på det, man gør professionelt og i familien. Det indebærer, at der ligger særlige faglige kompetencer, som forældre således ikke har. Følger jeg denne tankegang, betyder det, at sprogstimulering er mere kvalificeret, når den foretages af pædagoger end af forældre. Det fører mig til oplevelsen af, at en kvalificeret stimulering fordrer speciel viden og måske *værktøjer*, som er et ord, der optræder i forældrepejecen og som knyttes til professionelt arbejde. Sprogudvikling bliver for nogle børns vedkommende derfor et professionelt anliggende på samme måde som *støtte*. Sammenholder jeg ordene om støtte, indsats og stimulering er der et meget stort sammenfald, så det kan ses som et udtryk for at støtte, indsats og stimulering er et professionelt anliggende med en nedvurdering af forældrenes position i forhold til deres børns sprogudvikling til følge. Overfor den individuelle målrettede aktiviteter kunne stå et sprogmiljø med meningsgivende handlinger, der vækker kommunikationslyst.

I arbejdet i nodalpunktet og i de 3 ækvivalente momenter er der fremkommet diskursive overvejelser om relationer, positioner, magt og kontrol, som jeg vurderer som meningsrammer. De vil blive kommenteret. Arbejdet i forskellene har endvidere antydning af alternative diskurser undervejs, men det er desværre uden for denne opgaves ramme. De forbliver her åbne.

7. Pædagogiske, samfundsmæssige og politiske perspektiver

Jeg vil i dette afsnit uddrage nogle mulige konsekvenser af diskursens indhold, som har pædagogiske, samfundsmæssige og politiske betydninger.

7.1. Positioner og relationer

Der er fremkommet nogle relationer og positioner i forholdet barn – forældre – pædagog.

Barnet - specielt det ikke-sprogligt alderssvarende fremstår som en, der skal hjælpes (have støtte, stimulering, indsats) og dermed får en subjektposition som en modtagende, der skal have afhjulpet sine mangler og har minimerede handlemuligheder. Barnet forstås som ikke-vidende. Specialpædagogisk vil det specielt være det ikke-sprogligt alderssvarende barn, der er i fokus, da det behøver en fokuseret eller særlig indsats, hvor den sidste er specialpædagogisk i form af indsats fra talepædagog, som arbejder under en specialpædagogisk lovgivning (folkeskolelovens bestemmelser om specialpædagogik for børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen og tilhørende bekendtgørelse²⁶). Det sproglig alderssvarende barn bliver et individ, der ikke defineres ind i en asymmetrisk relation og som er uden for det specialpædagogiske felt. *Det sprogligt alderssvarende barn* skal ikke støttes. Evnen til sprogligt at stå selv tillægger barnet nogle aktørmuligheder. Det kan handle og indgå i læring. I en rapport fra Danmarks Evalueringsinstitut hedder det: *Grundtanken bag de nu indførte sprogvurderinger knytter sig til ønsket om at forbedre læsefærdighederne hos eleverne i folkeskolen ved hjælp af en tidlig indsats for de børn der har sproglige vanskeligheder*²⁷. Læsning er ikke nævnt i Dagtilbudslovens formål, hvis overordnede formål er *at sikre trygge og lærerige rammer*(afsnit 4.2). Koblingen til læsning er i de 2 udvalgte skrivelser udeladt, men implicit, da det er samtidigt er et nationalt projekt at højne læsefærdighederne og arbejdet med sprogsvage småbørn er en del af dette.

Forældrenes position analyseres i forhold til sprogudviklingen som mindre kompetent end pædagogens. *Det ikke-sprogligt alderssvarende barn* har brug for pædagogisk og dermed professionel indsats for at blive alderssvarende. Forældrene til *det sprogligt alderssvarende barn* bevarer en position af ligeværd, da de ikke skal modtage eller tilbydes ydelser. Det modsatte er gældende for forældre til *ikke-sprogligt alderssvarende børn*. Her tænkes forældrenes indsats ikke at slå til, men de skal samarbejde og inddrages i pædagogernes viden, som skal være en del af den vejledning, de skal modtage. Forældrenes indsats er ikke genstand for vurdering eller kontrol.

Pædagogernes position er vurderende, vejledende, vidende, iværksættende og de kan vurderes på deres indsats, som kan kontrolleres.

7.2. Individualisering

Det sprogligt alderssvarende barn er et individuelt prædikat. Der ligger en høj grad af individualisering både i ideen om en vurdering af det enkelte barn og i diskursen omkring det. Det er et enkelt sted beskrevet, at alle børn skal kunne have glæde af en indsats. Individualiseringen i den almene praksis ser jeg som nyt i det pædagogiske miljø i Danmark. Det har været tradition at finde de småbørn, der havde et behov – ikke at finde de alderssvarende.

7.3. Kontrol.

En registrering indebærer muligheden for kontrol. Med de skabte normer om *det sprogligt alderssvarende barn*, som et barn med definerede færdigheder, kan sproget måles. Den pæda-

²⁶ Bekendtgørelse nr. 356 af 24. april 2006.

²⁷ Tema-pjece til rapporten Sprogvurderinger – erfaringer og perspektiver, EVA 2007

gogiske sprogindsats kan dermed også måles og dermed det pædagogiske personale. Heri ligger der en mulighed for kontrol i kraft af sprogvurderingen.

Hele vejledningen er set med et voksen- eller fagligt perspektiv og beskriver de voksnes handlinger. Man har ikke taget barnets perspektiv endskønt det er dem, der er det formulerede genstandsfelt. Det kunne føde den tanke, at gevinsten ved kontrol er et aspekt – ikke bare af barnet, men af det pædagogiske personale.

Vægtningen af udvikling og støtte er omvendt proportionale i de to tekster, hvor støtte optræder flest gange i *Vejledningen*. *Støtte* er i diskursen håndgribelige foranstaltninger, der skal igangsættes over for barnet og kan kontrolleres, hvorimod udvikling er et positivt ladet ord og derfor er velegnet i et skrift, der skal præsentere mulige pædagogiske foranstaltninger over for forældre, som har et valg. Forældrene skal ikke præsenteres for kontrol. Formuleringen i forældreprecen om tidlig støtte refererer til en almen forståelse af at det, der er tidligt, er godt.

Jeg har sammenstillet det med formuleringen af særlig indsats i *vejledningen*. Kontrolperspektivet kunne på samme måde lægges ned over her. Forældrene skal ikke præsenteres med kontrollen, men med noget vi alment har forstået som noget godt.

7.4. Sprogvurderingen vidensgrundlag,

De 2 teksters argumentation er karakteriseret ved brug af evigtgyldige sandheder, f.eks. *inddragelse af forældre er et vigtigt grundlag for, at forældrene takker ja til tilbuddet* (s. 226). Det er vigtigt, at *der er en god dialog mellem forældre* (s.222). *Indsatsener uvurderlig, men ...for jeres barn* (s.9). *Efter sprogvurderingen er det naturligt, at...*(s.9). Det angiver på samme måde som ved *sprogligt aldersvarende* og *sprogudvikling*, at der findes sandheder, der ikke står til diskussion. Det peger på, at det epistemologiske grundsyn er positivistisk. Det understøttes af vurderingen indhold, som består af registrering af områder, der omsættes til et numerisk udtryk, der danner grundlag for, hvad der skal ske i forhold til det enkelte barn. Sprogvurderingens resultat kommer til at fremstå som en uimodsigelig sandhed.

Sprogvurderingen skal ske *under for barnet trygge rammer* (s. 225). Det betyder altså at en vurdering er påvirkelig af vilkårene. Det er ikke andre steder nævnt, at man kan forholde sig kritisk til resultatet. Kun at det skal sammenholdes med *øvrige iagttagelser* (s. 4 i forældreprecen). Der er angivet en relation det skal ske i, men ikke nogen kritisk stillingtagen til resultatet, der således kommer til at fremstå som noget absolut, endskønt det er angivet, at tryghed er en faktor, som er socialt bestemt. Kunne resultatet således alligevel være bestemt af en social og historisk konstitution? Videnskabeligt har socialkonstruktivismens relativisme rokket ved det videnskabelige grundlag, når man antager, at viden er socialt og historisk konstitueret. Den sikkerhed man kan sige, der er tilbage er en tillid, der opstår, fordi arbejdet følger sine egne forudsætninger logisk²⁸.

8. Sammenfatning/perspektivering /nye spørgsmål

Diskursen omkring det sprogligt aldersvarende barn er præget af et syn på børn, som nogle, der skal støttes og skal være genstand for indsatser i stedet for at være børn med potentialer, der skal have liv. Diskursen indeholder et syn på personale og forældre, der er præget af be-

²⁸ Karsten Schnack

hov for kontrol, hvor den umiddelbare fremtræden er meget hjælpsomhed. Det er blevet klart for mig, at sprogvurderingen måler nogle færdigheder og giver barnet en vurdering, som har konsekvenser for både det barn, der vurderes som alderssvarende og det barn, der vurderes som ikke-alderssvarende. Klart er det blevet for mig, at arbejdet med forskellene har peget på, at andre mulige måder at forholde sig til sprog på ville give helt andre konsekvenser pædagogisk og samfundsmæssigt.

Arbejdet med sprogvurderingen, diskursanalysen og dekonstruktionen af det *sprogligt alderssvarende barn* har givet mig en mulighed for at analysere og finde frem til forståelser og muligheder i et specialpædagogisk felt. Jeg ser det som en anvendelig måde at finde frem til den meningshorisont en lov er skabt i og skaber. Som stående midt i problematikken, ser jeg at det sagligt har åbnet muligheder for anskuelser for mig, som kan give mig nye handlemuligheder. Det betyder konkret, at jeg i min brug af sprogvurderingens resultater mere velbegrunder kan søge efter, hvad et sprogligt alderssvarende barn er, i stedet for at tage sprogvurderingens resultat umiddelbart til følge og iværksætte træning af sproglige færdigheder hos barnet.

Det ville være oplagt i en anden sammenhæng at belyse disse alternative muligheder, der er antydnet undervejs i et læringsmæssigt perspektiv, og det ville være oplagt teoretisk at belyse afsnit 7's temaer sammen med forståelsen af normalitet og eksklusion.

Litteraturliste (refereret litteratur)

Andersen, N. Åkerstrøm (1999):	Dikursive analysestrategier	Nyt fra Samfundsvidenskaberne
Derrida, Jacques (1970):	Om grammatologi	Universal Trykkeriet A/S
Hansen, A.D., i Hansen, A.D og Sehested K. (2003):	Diskursteori - konstruktivisme og negativitet	Roskilde Universitetsforlag
Howarth, D. (2000):	Diskurs	Hans Reitzel Forlag
Jørgensen, M.W. og Phillips, L. (1999):	Diskursanalyse som teori og metode	Roskilde Universitetsforlag
Reff, A og Sehested, K. i Hansen, A.D og Sehested K. (2003):	Socialkonstruktivistiske analyser	Roskilde Universitetsforlag
Thomsen, J. P. F.: Diskursanalyse i Andersen et al (red.) (2005)	Klassisk og moderne samfundsteori	Hans Reitzel Forlag
Wenneberg, Søren Barlebo (2002):	Socialkonstruktivisme Socialkonstruktivisme som videnskabsteori en Sisyfos' videnskab	Samfundslitteratur Department of Management, Politics and Philosophy

Bleses, Dorthe et.al.(2006): Sprogscreening af 3-årige børn, tale-høre-nyt, nr.4 (2007)
Do, Tale-høre-nyt (2006)

Folkeskoleloven: LBK nr 593 af 24/06/2009

Bekendtgørelse nr. 356 af 24. april 2006 om folkeskolens specialpædagogiske bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen.

Dagtilbudsloven: Lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge, 2007

Indenrigs- og socialministeriet: vejledning om Dagtilbud, ..., (2009), Schultz Grafisk

Familiestyrelsens beretning om dagtilbud, Familiestyrelsen

Indenrigs- og socialministeriet: Vejledning om dagtilbud, fritidshjem og klubtilbud, 2009, s. 221-229, Schultz Forlag (her brugt 2008-udgaven, indholdet er ens, men ikke sidetallene)

Ministeriet for familie- og forbrugsanliggender:

”Hvad siger dit barn? Et tilbud om sprogvurdering af dit 3-årige barn. Familiestyrelsen, 2007.

Tema-pjece til rapporten Sprogvurderinger – erfaringer og perspektiver, EVA 2007